

Philosophia Ultima #2 vraag 1
De mens wordt als vrijheid geboren.

*Osho,
Ik heb u een keer horen zeggen dat misbruik van vrijheid schadelijk is.
Hoe kan vrijheid misbruikt worden?*

Filosofen hebben altijd geloofd dat je levensweg van tevoren al vaststaat, dat in de mens bij de geboorte reeds is vastgelegd hoe hij zal worden. Net als een zaadje zit het hele programma al in hem, het gaat er nu alleen maar om dat het zich openbaart. Er bestaat geen vrijheid.

Dat was de opvatting van alle filosofen uit het verleden: dat de mens een bepaald lot heeft, een bestemming; jij gaat een bepaald type mens worden, dat ligt vast en het script bestaat al. Je bent je er niet bewust van – dat is een andere kwestie – maar wat je ook doet, jij bent het niet die het doet, het wordt via jou gedaan door natuurlijke, onbewuste krachten, of door God.

Dit is de opvatting van de determinist, de fatalist. De hele mensheid heeft daar enorm onder geleden, omdat dit soort benadering betekent dat er geen enkele mogelijkheid is van radicale verandering. Aan de transformatie van de mens kan helemaal niets worden gedaan; alles gebeurt op de manier zoals het gebeurt.

Vanwege deze opvatting heeft het Oosten het meest geleden. Als je nergens iets aan kunt veranderen, ga je alles accepteren – slavernij, armoede, ellende; je moet het wel accepteren. Het is geen kwestie van begrip, het is geen kwestie van gewaar-zijn; het is niet wat Gautama de Boeddha "suchness" noemt, *tathata* (het is zoals het is). Het is gewoon wanhoop en hopeloosheid dat zich hult in mooie woorden. Maar de consequentie zal rampzalig zijn. Je kunt het in India in zijn meest voortgeschreden vorm zien: de armoede, de bedelaars, de ziektes, de invaliden, de blinden. En niemand besteedt er aandacht aan want zo is het leven, zo is het leven altijd geweest en zo zal het leven altijd zijn. Een soort lethargie sijpelt door tot in het diepst van de ziel.

Maar de hele benadering is fundamenteel verkeerd. Het is een troost, niet een ontdekking. Het is een manier om je wonden te verbergen – het is een rationalisatie. En als rationalisaties je werkelijkheid gaan verbergen is het onvermijdelijk dat je in steeds donkerder sferen belandt.

Ik zal je zeggen dat je levensweg niet van tevoren vaststaat. Integendeel, je levensweg ontstaat uit je leven. De mens is het enige wezen op aarde dat vrijheid bezit. Een hond wordt geboren als een hond, zal leven als een hond en zal sterven als een hond; er is geen vrijheid. Een roos zal een roos blijven; er is geen mogelijkheid tot transformatie – ze kan geen lotus worden. Er is geen keus, er is helemaal geen vrijheid. Hierin is de mens totaal anders. Dit is de waardigheid van de mens, zijn speciale plaats in het bestaan, zijn uniekheid. Daarom zeg ik dat Charles Darwin ongelijk heeft, omdat hij de mens indeelt bij andere dieren; aan het fundamentele verschil heeft hij zelfs geen aandacht besteed. Het fundamentele verschil is: alle dieren worden geboren met een programmering, alleen de mens wordt geboren zonder programmering. De mens wordt geboren als een *tabula rasa*, een schone lei; er staat niets op geschreven. Alles wat je erop wilt hebben, moet je er zelf op schrijven; het zal jouw schepping zijn.

De mens is niet alleen vrij – ik zeg dat de mens vrijheid is. Dat is zijn essentiële kern, dat is zijn eigenlijke ziel. Zodra je de mens vrijheid onthoudt, heb je hem de meest kostbare schat ontnomen, zijn wezenlijke koninkrijk. Dan is hij een bedelaar en zit hij in een veel ellendiger situatie dan andere dieren, omdat zij tenminste nog een bepaalde programmering hebben. Dan is de mens gewoon verloren.

Als eenmaal begrepen wordt dat de mens *als* vrijheid wordt geboren, dan openen zich alle dimensies tot groei. Dan hangt het van jou af wat er van je wordt, wat er niet van je wordt. Het zal je eigen schepping zijn. Dan wordt het leven een avontuur – niet een openbaring maar een avontuur, een zoektocht, een ontdekking. De waarheid zit niet al in je, je moet hem creëren. In zekere zin creëer je jezelf ieder moment.

Als je de theorie van de lotsbestemming accepteert, is dat ook een daad van beslissen over je leven. Door fatalisme te accepteren heb je het leven van een slaaf gekozen – het is jouw keus. Jij hebt gekozen in een gevangenis te gaan zitten, jij hebt gekozen geketend te zijn, maar het blijft jouw keus. Je kunt uit die gevangenis gaan.

Dat is precies wat sannyas is: je vrijheid accepteren. Natuurlijk zijn mensen bang om vrij te zijn, omdat vrijheid riskant is. Je weet nooit hoe iets zal uitwerken, waar je uitkomt, wat het uiteindelijk resultaat van alles zal zijn. Als je niet volgens een patroon leeft, rust de hele verantwoordelijkheid op jou. Je kunt de verantwoordelijkheid niet op een ander zijn schouders leggen. Uiteindelijk zul je volledig verantwoordelijk voor jezelf in het leven staan, wat je ook bent, wie je ook bent. Je kunt je er niet aan onttrekken, je kunt er niet aan ontsnappen. Dat is de angst. Mensen hebben vanuit deze angst allerlei deterministische opvattingen gekozen.

En het is een vreemde zaak: de gelovigen en de ongelovigen zijn het maar op één punt eens, namelijk dat er geen vrijheid is. Op elk ander punt zijn zij het oneens, maar het is merkwaardig dat zij op één punt overeenstemming hebben. De communisten zeggen dat zij atheïst zijn, ongelovig, maar zij zeggen dat de mens wordt bepaald door de sociale, economische en politieke situaties. De mens is niet vrij; het menselijk bewustzijn wordt bepaald door krachten van buitenaf. Het is dezelfde logica! Je kunt de economische structuur de kracht van buitenaf noemen. Hegel noemt het Historie – en zie, met een hoofdletter H – en de religieuze mensen noemen het God; weer is het woord met een hoofdletter G. God, historie, economie, politiek, maatschappij – allemaal krachten van buitenaf. Maar ze zijn het allemaal over één ding eens: dat je niet vrij bent.

Hierin verschilt een werkelijk authentiek religieus mens.

Ik zeg jullie dat je absoluut vrij bent, onvoorwaardelijk vrij. Ga de verantwoordelijkheid niet uit de weg; vermijden heeft geen zin. Hoe eerder je het accepteert hoe beter, omdat je dan onmiddellijk aan jezelf kunt gaan werken. En zodra je aan jezelf vorm en inhoud geeft, ontstaat er grote vreugde, en als jij jezelf hebt gevormd, zoals *jij* het wilde, is er enorm veel voldoening - precies als wanneer een schilder zijn schilderij af heeft, de laatste penseelstreek, en er een grote voldoening in zijn hart naar boven komt. Een taak die je goed hebt volbracht, schept grote vrede. Je voelt dat je betrokken bent geweest bij God. God is de schepper en creatief zijn is het enige gebed, omdat je alleen door creativiteit deelhebt aan het Goddelijke. Er is geen andere manier om er deel aan te hebben. Over God hoef je niet na te denken, je moet er op de een of andere manier bij betrokken zijn. Je kunt geen toeschouwer zijn, je kunt alleen maar een deelnemer zijn; alleen dan zul je er het mysterie van proeven. Een schilderij maken, een gedicht maken, muziek componeren is niets

vergeleken met het vormen van jezelf, met het ontwikkelen van je bewustzijn, met het scheppen van de kern van je wezen.

Maar mensen zijn bang geworden, en er zijn redenen om bang te zijn. De eerste is: het is riskant, omdat jij alleen verantwoordelijk bent. Ten tweede: de vrijheid kan worden misbruikt, omdat je het verkeerde kunt kiezen. Vrijheid betekent dat je het goede of het verkeerde kan kiezen; als je alleen maar de vrijheid hebt om het goede te kiezen, is het geen vrijheid.

Dan is het net als toen Ford zijn eerste auto's maakte – die waren allemaal zwart. En hij had de gewoonte zijn klanten mee te nemen naar de showroom en tegen ze te zeggen: "Je kunt elke kleur kiezen, als het maar zwart is!"

Maar wat is dat voor vrijheid? – *op voorwaarde* dat het juist is, *op voorwaarde* dat het overeenkomt met De Tien Geboden, *op voorwaarde* dat het overeenkomstig de Gita is of de Koran, *op voorwaarde* dat het overeenstemt met wat Boeddha, Mahavira, Zarathustra heeft gezegd. Dan is het helemaal geen vrijheid. Vrijheid betekent fundamenteel, betekent intrinsiek dat je beide kunt doen: het goede kiezen of het verkeerde.

En het gevaar is – en vandaar de angst – dat het verkeerde altijd gemakkelijker is. Het verkeerde is als het afdalen van een heuvel en het goede is als het beklimmen van een heuvel. Heuvel op is moeilijk, zwaar; en hoe hoger je gaat, hoe zwaarder het wordt. Maar heuvel af is heel gemakkelijk; je hoeft niets te doen, de zwaartekracht doet alles voor je. Je kunt gewoon als een steen van de heuveltop naar beneden rollen en de steen zal tot onder aan de heuvel komen; je hoeft niets te doen. Maar als je wilt groeien in bewustzijn, als je wilt groeien in de wereld van schoonheid, waarheid, gelukzaligheid, verlang je naar de hoogst mogelijke pieken en dat is zeker moeilijk.

Ten tweede is het gevaar om te vallen groter naarmate je hoger komt, omdat het pad smal wordt en je aan alle kanten omgeven wordt door donkere dalen. Een enkele verkeerde stap en je zult gewoon in de afgrond verdwijnen, je zult verloren zijn. Het is gerieflijker, gemakkelijker op vlak terrein te lopen en je geen zorgen te maken over het hoogteverschil. Vrijheid geeft je de mogelijkheid lager dan de dieren te zakken of boven de engelen uit te stijgen. Vrijheid is een ladder: de ene kant van de ladder gaat naar de hel, de andere kant reikt tot in de hemel. Het is *dezelfde* ladder; aan jou de keus, jij moet de richting bepalen. Voor mij is het zo, dat als je niet vrij bent, jij je onvrijheid niet kunt misbruiken; onvrijheid kan niet worden misbruikt. De gevangene kan zijn situatie niet misbruiken – hij is geketend, hij is niet vrij om te bepalen wat hij wil doen. En dat is de situatie van alle andere dieren behalve de mens: zij zijn *niet* vrij. Zij zijn geboren om een bepaald soort dier te zijn – en zij zullen zo ook worden. In feite zorgt de natuur ervoor; van hen wordt *niet* gevraagd iets te doen. Er zit geen uitdaging in hun leven. Alleen de mens moet de uitdaging, de grote uitdaging onder ogen zien. En heel weinig mensen hebben ervoor gekozen risico's te nemen, naar hoogten te gaan, hun uiterste toppen te ontdekken. Maar een paar – de Boeddha, de Christus – maar heel weinig. Je kunt ze op de vingers van je hand tellen.

Waarom heeft de hele mensheid er niet voor gekozen om dezelfde staat van gelukzaligheid te bereiken als Boeddha, dezelfde staat van liefde als Christus, dezelfde staat van het leven vieren als Krishna? Waarom? Om de eenvoudige reden dat het gevaarlijk is zelfs maar te verlangen naar die hoogten; het is beter om er niet aan te denken. En de beste manier om er niet aan te denken is te accepteren dat vrijheid niet bestaat – je bent van tevoren al bepaald;

voor je geboorte is er een bepaald script aan je overhandigd en je hoeft er alleen maar naar te leven.

Hoe kan vrijheid worden misbruikt?

Alleen vrijheid kan worden misbruikt, slavernij kan niet worden misbruikt. Daarom zie je tegenwoordig zoveel chaos in de wereld. Het is nooit zo erg geweest om de eenvoudige reden dat de mens minder vrij was. Je ziet meer chaos in Amerika dan in Rusland gewoon omdat de mensen in Rusland niet vrij zijn om te kiezen. In Amerika genieten ze de grootste vrijheid die ooit heeft bestaan, waar dan ook in de wereld en op welk moment ook in de historie. Altijd als er vrijheid is, barst de chaos los, maar die chaos is het waard, omdat alleen uit die chaos sterren worden geboren.

Mijn sannyasins zullen over de hele wereld worden gehaat, zullen over de hele wereld worden veroordeeld, om de eenvoudige reden dat ze ervoor gekozen hebben een leven van vrijheid te leven. En ik geef jullie geen enkele discipline, omdat iedere discipline een subtiele vorm van slavernij is. Ik geef jullie geen enkel gebod, omdat welke geboden ook, door iemand anders van buitenaf opgelegd, je tot een gevangene zullen maken, je in slavernij zullen brengen.

Ik leer je alleen maar hoe je vrij moet zijn en laat je dan aan jezelf over om te bepalen wat je met je vrijheid wilt doen. Als je lager wilt zakken dan de dieren, is dat jouw beslissing en je hebt volledig het recht dat te doen, omdat het jouw leven is. Als je in die zin een besluit neemt, dan is dat jouw voorrecht. Maar als je vrijheid en de waarde ervan begrijpt, zul je niet gaan afglijden; je zult niet lager dan de dieren zakken, je zult boven de engelen gaan uitstijgen.

De mens is geen gesloten eenheid, hij is een brug – een brug tussen sferen van eeuwigheid: het dierlijke en het goddelijke, het onbewuste en het bewuste. Groei in bewustzijn, groei in vrijheid, neem elke stap op grond van je eigen keus; creëer jezelf. Een sannyasin is iemand die zichzelf creëert en daarvoor de volledige verantwoordelijkheid neemt.